

Ze Sociálního ústavu Československé republiky.

Poslední přednáškové dny zimního období v Sociálním ústavě zcela zabrala otázka novelisace sociálního pojištění u nás, jež se stala akutní podanými nebo aspoň ohlášenými parlamentními návrhy. Vykony tu tři schůze diskusní, v nichž velmi podrobně promluvila řada čelných našich odborníků. Na první schůzi 24. února zahájil rozhovor o referátu univ. profesora Schoenbauma, podaném o této otázce v Sociálním ústavě (3. února), předseda posl. Dr. L. Winter, jenž zrekapituloval vývody referentovy. Připomněl k nim, že podle údajů, uvedených v »České společnosti národohospodářské« min. Dr. Hotowetzem, jest naše národní jmění zatíženo sociálním pojištěním pouze 0.6%, kdežto v Německu 1.00%. I z toho jest patrné, že sociální pojištění neohrožuje způsobilosti našeho průmyslu k soutěži na zahraničním trhu. Se zadostiučiněním možno konstatovati, že naše sociální pojištění jest levnější než jinde. Způsobil to jednak vhodně zvolený systém, jednak celková úprava sociálního pojištění. Zlevnění umožnily zejména oběti, jež dělnictvo přineslo v oboru nemocenského pojištění, přijavši snížení počtu mzdových tříd a absolutní karenční dobu. K obětem těm se dělnictvo odhodlalo i proto, aby ukázalo, že všechny vrstvy obyvatelstva, tedy nejenom zaměstnavatelé, nýbrž i zaměstnanci, chtějí svým dílem umožniti uskutečnění sociálního pojištění. Dělnictvo, které i jinak při uzákonění sociálního pojištění nevyhýbalo se kompromisům, za to ovšem čekalo, že sociálně pojišťovací dílo bude trvalé a že neohrozí je — právě jako dílo kompromisu — žádná změna politické konstelace. Kdyby se tu zklamalo, byla by tím jistě zasažena jeho důvěra v úspěchy, jichž může dojiti cestou parlamentní. Zlevnění způsobila i organizace, která opřelá sociální pojištění o orgány nemocenského pojištění. Ovšem k tomu bylo nutno snažiti se o koncentraci nemocenských pojišťoven, proti níž se nyní také brojí. Odborné hlasy, které se dosud ozvaly o našem sociálním pojištění, naprosto je obhájily. Ovšem bylo vydáno heslo: Nechme stranou teorii a vědu. Snad na čas zvítězí stranický zájem a rozhodne pouze politická moc. Ale na konec přece opanuje pole věda, která tu jest ve shodě se zájmem milionů pojištěnců a se zájmem státu, jenž se musí o tyto miliony opírat. Nato ujal se slova tajemník Svazu průmyslníků, Dr. Polák, jenž ujistil, že nejde tu o diskusi dvou táborů, nýbrž o poradě lidí, jdoucích za stejným cílem. Zaměstnavatelé nebyli a nejsou odpůrci sociálního pojištění. Ovšem chtějí prostředky co nejmenšími opatřiti co nejvíce. Aby se nyní sociální pojištění vžilo, je třeba nepřeceňovati je; neboť to budí nedůvěru. Nedůvěra panuje také k hospodaření pojišťovacích ústavů, a ta přenáší se potom i na finanční systém sociálního pojištění. A důvěry nevzbudila Ústřední sociální pojišťovna, když hned při svých prvních krocích vydala instrukci, kterou stanoveny příspěvky v nemocenském pojištění na 5.84%, ač důvodová zpráva zákona počítala s příspěvky 5%. Konečně uvádí, že čísla uvedená o menším zatížení našeho průmyslu sociálními břemeny u srovnání s cizinou jsou ovšem matematické pravdy. Ale nepočítá se při nich s výhodami, které má cizí průmysl ve svých přirozených podmínkách (vodní cesty, vodní síly, bohatství surovin a pod.), jež pak vyvažují sociální břemena, třeba vyšší než u nás.

Další řečník posl. Dubický vytyká, že u nás, zvláště v sociální politice, nebyl brán vždy dostatečný zřetel na sociální potřeby zemědělství. A tomu bylo i při uzákonění sociálního pojištění. Na sociálně pojišťovacím zákoně ovšem pracovaly všechny koaliční strany solidárně a v dobré vůli. Tehdy všichni ze státního zájmu byli pro zabezpečení dělníka v invaliditě a ve stáří. Ale nebylo možno věděti, jak se osvědčí v praxi, co bylo teoreticky vybudováno. Chybou bylo, že zákon byl aktivován v době nej-

horší hospodářské krise, v době, kdy valuta naše není podložena kovem, a kdy národ, ba ani dělnictvo nebyly na zákon dostatečně připraveny. Přesto nikoho nenapadne, aby dílo tak veliké merozumně mičil nebo rozvracel. Sociálně pojišťovací zákon jest dílo solidní a na reálném základě. Přece však jest účelno snažiti se ulehčiti jeho břemena. A to se má státi novelisací, jež má zlaciniti pojištění, zejména pro zemědělství omezením okruhu pojištěnců, úpravou dávek, zavedením nových tříd, počítáním se 4½% úrokovou mírou. Mimo to je třeba spravedlivého rozdělení vlivu na správu nemocenských pojišťoven mezi zaměstnavatele a zaměstnance a zabezpečení vlivu státu a Národní banky na finanční a ukládací politiku Ústřední sociální pojišťovny. Je nutno zlevniti i nemocenské pojištění, kdež se má klásti menší důraz na vyplácení nemocenského, větší na řádnou léčebnou péči. Je otázkou, je-li také poskytovat všem těhotným podporu po šest meděl před slehnutím? Pokud jde o finanční systém sociálního pojištění, přál by si řečník, aby o věci promluvilo ministerstvo financí. Vytýká, že o finančním systému se u nás otevřeně nejedná. Kritizuje se po straně, ale ne zodpovědně před veřejností. Vyslovuje se i proti úrazovému pojištění, jehož není dnes u nás třeba, když máme pojištění invalidní a nemocenské. Dále volá po zmezinárodnění sociálně-politických vymožeností. Konečně doporučuje pracovat i o zpopularisování našeho sociálně pojišťovacího zákona.

Dr. Evžen Štern vzpomněl způsobu, jakým byl zákon o sociálním pojištění před necelými 3 lety projednáván a přijat. Nynější ministr zemědělství prof. Srdínko na př. uvedl o tesauraci, dnes tolik obávané: »Tesaurace, která nastane u Ústřední pojišťovny, nebude mrtvá, nýbrž bude to tesaurace aktivní, neboť toto jmění bude se vraceti národnímu hospodářství, bude zúrodňovati a umožňovati výrobu.« A nynější ministr financí poslanec Engliš zakončil své vývody: »A tu jsme přišli vlastně k tomu, že sociální pojištění ani svou distributivní stránkou, ani svou kapitalisační stránkou nám nepodrývá produktivity národního hospodářství, ba nakonec přináší pro ně určité osvěžení.« Posl. Dubický soudil o otázce levnosti pojištění: ». . . že nesmí zastíňovati druhé důležité otázky . . . a že okamžitá výhoda laciných příspěvků byla by draho vykoupena, kdyby snad v budoucnosti mělo dojíti ke katastrofě Ústřední sociální pojišťovny a tím také k intervenci státu.« A o zvoleném úhradovém systému uváděl, že »vyhovuje všem požadavkům, které nutno s hlediska národního hospodářství i sociální politiky klásti«. Nato zabýval se Dr. Štern podrobně různými námitkami proti finančnímu systému sociálního pojištění. Připomněl při tom, že v Německu již dnes jest pevná tendence vrátiti se postupně k úhradovému systému pevné premie. O tom budou informováni členové Sociálního ústavu přednáškou, kterou prosloví letos v jejich středu jeden z nejlepších odborníků německých, Grieser. Ke zlevnění nelze jíti ani tím, že by se počítalo s vyšší úrokovou mírou pro kapitály u Ústřední sociální pojišťovny, neboť tendence světového peněžního trhu ukazuje klesající úrokovou míru. Nelze souhlasiti ani s vyloučením mladistvých do 17 let z invalidního pojištění, a to i těch, kteří mají mzdu nejen naturální, ale i v penězích. Vždyť náš zákon o osmihodinné době pracovní počítá za mladistvé jenom dělníky do 16 let. A jsou obory, kde v těch létech stávají se z učedníků i tovaryši. V tom směru naše novelisační návrhy jdou příliš daleko, rozhodně dále než je tomu v cizině (na př. v Německu a v Anglii). Zlevnění nemocenského pojištění, kdyby se mělo dít na účet nároku těhotných žen, přičilo by se populační politice, které, jak nás napomíná naše statistika, musíme věnovati největší pozornost. Ostatně požadavek šestinedělní podpory před porodem byl přijat Washingtonskou konvencí, a je to tedy mezinárodní minimum. Nutno se rozhodně vysloviti i proti vrácení premii, které je na úkor pojištěnců. Svědčí o tom zkušenosti všude tam, kde vrácení to bylo připuštěno. Dnes bylo zrušeno na př. též v Německu a následkem toho velmi se tam rozšiřuje dobrovolné pokračování

v pojištění v případě vystoupení z poměru námezdního. Zde je třeba chrániti pojištěnce i proti jejich vlastní vůli, plynoucí z nepochopení. Nakonec připomíná, že v Německu dnešní vláda pravice právě předložila osnovu o povinném pojištění proti nezaměstnanosti, jímž se zvýší náklad na sociální pojištění o další 3% ze mzdy. Stejně i v Anglii loni konservativní vláda přivodila zdražení a tím zlepšení sociálního pojištění. Stabilisace a hospodářský rozvoj průmyslového státu nemůže se prostě pohybovati jinak, než na cestě technického a sociálního pokroku. Nemá-li v některých oborech náš průmysl různých výhod, plynoucích z poměrů geografických a velkého domácího odbytiště, má exportní premii v nízkých mzdách. Podle mezinárodního indexu reálních mezd 1. října 1926 podle středoevropského potravinového koše bylo indexní číslo za 48hodinovou pracovní dobu Filadelfie 174, Londýna 100, Berlína 79, Varšavy 61 a Prahy 52. Jsme tedy o 27 bodů pod Berlínem, hlavním městem říše, prohravši valku a zatížené placením reparací, státu, jehož sociální břemena jsou 16½% ze mzdy, kdežto u nás jen 9½ až 11½%.

Red. Čížinský požadoval, mluví-li se již o novelisaci, aby se také mluvilo o požadavcích, které mají pojištěnci vůči nynějšímu zákonu. Připomíná tu zejména potřeby změny § 25 (absolutní karenční lhůty). Dále stěžuje si, že dosud nebyly ustaveny pojišťovací soudy. Žádá proto naléhavě, aby byly provedeny volby do nemocenských pojišťoven. Připomíná také četné stížnosti do roztržistností nemocenského pojištění. Vítá proto, že Sociální ústav provádí diskusi o požadované novelisaci sociálního pojištění, neboť v ní se jistě ukáže, že většina novelisací námětů není věcně oprávněna a že novelisace nesmí být provedena předčasně a překotně. Předseda skončil tuto schůzi sdělením, že v rozhovoru, k němuž jest ještě přihlášena rada řečníků (Dr. Hendrich, red. Málek, posl. Taub, posl. Johanis, poj. rada Vydra a Dr. Gallas) bude se pokračovati na schůzi 3. března.

Zde zahájil další rozhovor min. Dr. H o t o w e t z, jenž v replice na vývody Dra Poláka na některých případech ukázal, jak bývají někdy bezpodstatny výtky proti sociálnímu pojištění a ústavům je provádějícím. Na příklad vytýkalo se Všeobecnému pensijnímu ústavu, že poskytuje nyní podpory nezaměstnaným pouze odborově organisovaným. Ale pensijní ústav řídí se tu pouze naším zákonem, založeným na zásadách Gentského systému, jehož mravní cenu řečník hájil. Nato na příkladě ukázal, že se dobře nelze dovolávati toho, že náš průmysl má horší geografické a přírodní podmínky než průmysl zahraniční, aby se tím odůvodňovala nutnost snížení sociálních břemen u nás. Příčiny neschopnosti k soutěži jsou tedy u našeho průmyslu jiné (menší odbytiště, zhoubné následky naší politiky celní, dosud pocítované důsledky politiky deflační a pod.). Čeliti jim musí se zdokonalením organisace a racionalisací našeho průmyslu. Šetření na mzdách a sociálních břemenech, jež jsou vlastně součástí mzdy, dále dobře nejde. Vždyť na mzdu připadá z ceny výrobků ve Spojených státech 40%, u nás 15%. Nato redaktor »Pojistného obzoru« Málek ukázal, že v otázkách finančního systému není rozdílu mezi pojištěním soukromým a sociálním. A přece sociálnímu pojištění se vytýká, co vytýkati soukromému pojištění nikomu ani nenapadá. Soukromé pojišťovny u nás »odnímají« výrobě ročně nad 1 miliardu Kč. Jak veliké sumy »odnímají« spořitelny a všechny peněžní ústavy! A přece nikdo jim to nevytýká. Tento nesprávný důvod se uvádí jen při sociálním pojištění. Pokud jde o požadavek, aby sociální pojištění počítalo s vyšší úrokovou mírou při ukládání svých premiových rezerv, připomíná, že soukromé pojišťovny nekalkulují s více než 4%, některé berou za základ svých technických podkladů docela jen úrokovou míru 3½%. A obdoba je mezi obojím druhem pojištění i při úhradovém systému. Obvyčné životní pojišťování jest zařízení obdobné jako pojištění starobní a invalidní. A u něho jest obvyklým způsobem úhrady roční průměrná premie. Tento systém průměrné premie vede ovšem k tvoření premiových rezerv a k starosti o jejich

rentabilní uložení. Ale umožnil prosperitu našeho životního pojištění. Je to systém, který jest podkladem i našeho sociálního pojištění. Proti tomu systém rozvrhový v soukromém pojišťování vedl k t. zv. pojištění lavinovému a naprosto se neosvědčil. Ve Francii jest tento systém přímo zakázán zákonem. Řečník soudí, že sociální pojištění nemůže ostentativně přecházeti zkušenosti pojištění soukromého. Senátor Klečák uvedl, že dnešní snahy o zrušení pojištění učňů, domácích pracovníků, zemědělských dělníků, rodinného pojištění mohou vésti jenom ke značnému zhoršení sociálního pojištění. Nevycházejí z důvodů věcných, nýbrž politických. Že sociálními břemeny není náš průmysl přetížen, ukázal na několika faktických případech. Co zaměstnavatel odvádí za své zaměstnance, jest částka opravdu nepatrná z celkové reže a nemůže ohrozit zdar podniku. Stížnosti též nepřicházejí z exportního velkopřumyslu, ale z kruhů malozemědělských a maloživnostenských, tradičně již sociálním reformám nepříznivých. Dělnické strany odpoví na pokusy o zhoršení sociálního pojištění vypracováním návrhu na jeho skutečné zlepšení, jehož se budou domáhati se vši rozhodností. Posléze ujímal se zaměstnanců pojišťoven proti neoprávněným výtkám, jež jsou jim činěny při novelisaci. Poslanec J o h a n i s připomněl, jak sociální pojištění bylo u nás uváděno v zákon. Předloha byla více než rok v rukou zákonodárců a po měsíce klidně projednávána v odborném výboru, takže jistě nebyla projednávána překotně. Osnova byla vypracována odborníky, a to za součinnosti zástupců jak z kruhů dělnictva, tak i zaměstnavatelů. Ukázal, že není pravdou, jakoby se na nemocenské pojištění platilo více, než se při projednávání zákona počítalo. Příspěvky v nemocenském pojištění činily dříve 6,2%, nyní pak pouze 5% ze mzdy. U nižších mzdových tříd jest ovšem nemocenské pojištění dražší, ale nutno hleděti ku průměru, který počítá se všemi třídami. Dokazuje to na obnosech, vybraných okresní nemocenskou pojišťovnou pražskou, vinohradskou a j., kde všude i absolutní čísla předepsaných příspěvků za druhé pololetí 1926, kdy již působil zákon o sociálním pojištění, jsou podstatně nižší než za pololetí první. Ukázal, že sociální pojištění prospěje i venkovu, jež tvoří jen samostatní zemědělci, nýbrž i zemědělstí dělníci a dělníci průmysloví, žijící na venkově. Pak se zabýval otázkou zastoupení ve správách pojišťoven. Zákon zaručuje paritu. V představenstvu zasedá 8 zástupců zaměstnanců a 2 zaměstnavatelů. V dozorčím výboru pak 8 zástupců zaměstnavatelů a 2 zaměstnanců. Na konec souhlasí s přáním, jež pronesl posl. Dubický, aby sociální pojištění bylo popularisováno. Zatím však, bohužel, mnozí provádějí popularisaci ne pro, nýbrž proti sociálnímu pojištění. Poj. rada V y d r a na příkladu hornického pojištění, jeho krizi a potřebě sanace ukázal nebezpečí rozvrhového systému, který svádí ke snadnému měnění dávek. Nedostatek statistického materiálu a pojistně matematických výpočtů způsobil, že při poradách o zákoně z r. 1922 o bratrských pokladnách bylo toto pojištění vybudováno na rozvrhu. Kdyby materiál ten tehdy byl po ruce, snad by horníci nebyli docílili v takovém rozsahu výhod, jakých jim poskytuje uvedený zákon, ale nemusilo zato dojíti v krátké době k redukci napadlých dávek. Žádá, aby na finančním systému sociálního pojištění nebylo nic měněno. Konečně posl. T a u b zabýval se podrobně politickým pozadím novelisačních požadavků. Ukázal, že sociální pojištění není dílem revolučním. Jím byl učiněn v našem sociálně politickém zákonodárství pouze krok, který již dříve učinila řada států. A krok ten byl učiněn v době, kdy u nás dělnictvo již překročilo vrchol své moci, kdy jeho politická moc byla podlomena. Zákon o sociálním pojištění není dílem radikálním, nýbrž kompromisem všenárodní koalice, na němž pracovaly všechny její strany a všechny jej vydávaly za svůj úspěch. Dále hájil samosprávu nemocenských pojišťoven. Pokud jde o spravedlivé zastoupení zaměstnavatelů ve správě, je-li motivováno tím, že ten, kdo na pojištění platí, má o něm také rozhodovati, připomněl, že příspěvek zaměstnavatelů jest

pouhou součástí mzdy. Poněvadž ke slovu bylo ještě přihlášeno 7 řečníků, předseda posl. Dr. Winter ukončil po 3hodinném jednání schůzi a ohlásil, že pokračovati v rozhovoru se bude 10. března.

Na schůzi té byl dokončen rozhovor o provádění sociálního pojištění u nás. Promluvil tu MUDr. A. Merhaut, který poukázal na to, že k zlepšení léčebné péče by přispělo soustředění nemocenského pojištění, a není-li na ně naděje, aspoň typisace administrativy nemocenských pojišťoven. Je třeba také speciálního výcviku lékařů pro službu v nem. pojištění. Konečně vyslovil se jako lékař velmi rozhodně a ostře proti jakémukoliv omezení podpor těhotných a rodiček. Své vývody skončil zdůrazněním, že o osudu sociálního pojištění by měli rozhodovat výhradně odborníci.

Dr. M. Kotrba, sekretář Svazu německých průmyslníků, ujistil, že průmysl stavi se k sociálnímu pojištění naprosto příznivě, i když je kriticky sleduje a posuzuje. Až bude pojištění poskytovat dělníkům dávky, i pojištěnci i zaměstnavatelé budou je přijímati příznivěji než dnes, kdy musí do uplynutí 150týdenní čekací doby ukládati jenom břemena. Žádá, aby sociální pojištění bylo ovládáno největší šetrností. Uznává, že náš finanční systém sociálního pojištění je dobrý. Ale přece jako laik myslí, že se dosud dosti neemancipoval od principů soukromého pojišťování. Posuzování tesaurace závisí na ukládací politice Ústřední sociální pojišťovny; nahromadění kapitálů u ní může býti podle ní buď na prospěch nebo na škodu hospodářského života, podle toho, jak bude sloužiti produktivním účelům, mezi něž ovšem patří do značné míry i léčebná péče. Redaktor Beneš na to ukázal na číslech, že vysoká břemena sociální nezaviňují nezpůsobnost našeho průmyslu k zahraniční soutěži. Příčiny nutno hledati jinde. Jednu z nich vidí ve výši bezpracných důchodů u nás.

V dalším promluvil Dr. Langer o významu sociálního pojištění pro hospodářství veřejných svazků (samosprávy) a pro stavební ruch. Tak Všeobecný pensijní ústav zapůjčil okresům, obcím, družstvům a nemocenským pokladnám na stavby 256½ mil. Kč a na stavby podle zákona o státním bytovém fondu 38,874,000.— Kč; jiné pensijní ústavy zapůjčily 140 mil. Kč, kdežto soukromé pojišťovny jen 67½ mil. Kč, banky obchodní, družstevní a jiné 127⅓ mil. a soukromníci jen 45 mil. Kč. Mimo to sociální pojišťovny ukládají část svých hotovostí v zápůjčkách komunálních, státních, zemských a okresních, na př. na provádění soustavné elektrisace, meliorace a jiné. Při tom poskytují úvěr o 1 až 2% levněji než spořitelny. Dnešní systém kapitálové úhrady umožňuje tedy zlevňování úvěru a jeho získávání pro veřejné svazky na účely obecně prospěšné a již proto je třeba, aby tento finanční systém nebyl nijak měněn.

Poslanec Jan J. Krejčí potom tvrdil, že sociální pojištění dnes u nás ukládá velká břemena a poskytuje malé dávky. Vytýká dále, že starobní dávka je podmíněna neschopností k výdělku. Systém kapitálové úhrady považuje za nevhodný již proto, že počítá se zajištěnou měnou. Katastrofálním poklesem měny stane se kapitálová úhrada bezvýznamnou a dávky se znehodnotí. Při stoupení valuty dostával by pojištěnec dávky v nezamýšlené výši. Proto se přimlouvá za systém rozvrhový, nezávislý na pohybu měny.

Dr. Gallas, ředitel Všeobecného pensijního ústavu proti výtkám o nesnesitelnosti sociálních břemen připomněl, že účinnost zákona o sociálním pojištění nezpůsobila našemu národnímu hospodářství žádné vážné krise; naopak, v některých oborech nastalo dokonce zlepšení. Ostatně při projednávání zákona v roce 1924 strany, vedoucí dnes frontální útok proti sociálnímu pojištění pro tíži jeho břemen, uznávaly, že soc. poj. zatížení běře až úzkostlivý zřetel na naše hospodářské poměry a samy jiných návrhů v tom směru ani vážně neprosazovaly. A tehdy byla hospodářská krise jistě horší, nežli dnes, kdy zejména situace zemědělství se podstatně zlepšila zavedením cel. Nato podrobně probral podané nebo již oznámené návrhy novelisační, ukázal, že vesměs vedou jenom k zhor-

šení sociálního pojištění, k jeho odbourání, ale ne k zlevněn. Naopak, některé (jako návrh strany lidové, bezpodmínečným důchodem starobním a vdovským) by nutně přivodily zdražení. Konečně ukázal na nedostatky našeho pojištění, jež v mnohém pokulhává za cizinou (nemáme přislíbené zaopatření přestárlých, úrazového pojištění v zemědělství, pojištění proti nezaměstnanosti, naše pensijní pojištění je zřejmým podpojištěním atd.).

Na závěr diskuse prof. Schoenbaum podrobně vyvrátil výtky pokud jaké byly ve schůzích Sociálního ústavu proneseny. Zejména doložil zkušenostmi bezmála čtyř desítiletí v Německu, že pro invalidní a starobní pojištění není třeba zvláštní úpravy pro zemědělské dělnictvo. Námitku, že není pro zavádění sociálního pojištění vhodná doba, dokud není stabilisována valuta, vyvrátil poukazem, že máme u nás již 45% krytí kovem a devisami, tedy větší než bylo obvykle v předválečné době v západní Evropě. Ostatně námitky, pojící se k možným snad katastrofám valuty, nemluvily by jen proti sociálnímu pojištění, nýbrž proti všemu šetření vůbec. Kdo by takto chtěl počítati s katastrofou valuty, počínal by si nejinak, než ten, kdo by radil v severní Francii nestavět proto, že její stavby byly zničeny válečnou katastrofou. Tím též padá posl. Krejčím tlumočený návrh strany lidové, aby pro nestálost měny a nespolehlivost spoření byl zaveden rozvrhový systém v pojištění, který by se na rozdíl od pevné průměrné premie lety stal svojí nákladností prostě nesnesitelným. Mluvil-li Dr. Polák o matematických pravdách a pravdách praktických, vzpomíná jen, že matematika platí pro všechny vědy za vzor přesnosti a jistoty a je přesvědčen, že tak se osvědčí její pravdy i v sociálním pojištění. Nato podrobným rozbořem i na příkladech, uvedených Dr. Polákem, dokázal, že úhrnný předpis v nemocenském pojištění bude nižší o 25% starého předpisu. Pokud jde o sociální zatížení, připomíná ještě, že v Rakouské republice jenom pojištění proti nezaměstnanosti stojí asi 3krát více než celé naše pojištění invalidní a starobní. Ani v Americe nejsou bez sociálních břemen. Nemají sociálního pojištění, ale zato je tam velmi rozšířeno dobrovolné lidové pojištění, které je ovšem dražší. A jeho břemeno musí nésti zaměstnavatelé, třeba nepřímo: dělnické mzdy musí tam býti tak vysoké (a také jsou), aby stačily dělníkovi na zabezpečení pro stáří. Po celé diskusi lze říci, že není vážných námitek proti finančnímu systému našeho sociálního pojištění. Zákon má přirozeně některé vady, jež bude třeba časem odstraniti. Ale nejsou to vady, dnes v tisku mu vytýkané. A je nutno poskytnouti čas pro nabytí administrativních zkušeností z praktikování zákona a teprve podle nich a ne z důvodů politických zákon novelisovati.

Stenografický záznam o diskusi, která se vyvinula v hotovou anketu o našem sociálním pojištění, vyjde jako 30. číslo Publikací soc. ústavu, jak toho vyžaduje i důležitost samého předmětu i závažnost názorů, pronesených v jednání na půdě, vzdálené denním sporům politickým.

K těmto diskusním schůzím přimykala se svým předmětem i přednáška dra B. Maťušenko, profesora ukrajinské university v Praze, jenž promluvil 24. března o populační politice a sociálním pojištění. Po krátkém historickém přehledu vývoje populační politiky uvedl, že populační politika novější doby věnuje svou pozornost skoro výlučně pouze kvantitativní stránce lidského rozmnožování. Uznává důležitost kvantity, ale poukazuje na nutnost, aby byl brán zřetel také na kvalitu. Střediskem pozornosti současné populační politiky je klesání porodnosti; vzrůst obyvatelstva kulturních zemí děje se hlavně klesáním úmrtnosti. Podává jako ilustraci tohoto zjevu data mezinárodní statistiky a probírá důkladněji statistiku československou. Poukazuje na to, že Československo, zaujímá přibližně střední místo mezi jinými zeměmi, projevuje poměrně velice rychle tempo klesání porodnosti, takže porodnost v Československu klesla během posledních 25 roků skoro ve stejné míře, jako ve Francii během celého 19. století. Poukazuje také, že Československo ve srovnání se všemi jinými slovanskými zeměmi dává minimální přírůstek obyvatelstva. Probírá příčiny klesání porodnosti a ozna-

čuje tento zjev jako důsledek moderní kultury, jenž může být nebezpečím i ve společnosti socialistické. Příčiny klesání jsou nikoli rázu biologického, nýbrž sociálně psychologického, t. j. oslabení vůle rodičů mít děti z důvodů sociálních, a používání proto různých způsobů omezení počtu dětí. Zmiňuje se o relativně vyšším klesání porodnosti vyšších vrstev, a poukazuje na kvalitativní škody, jež jsou toho důsledkem. Naznačuje jako cíl populační politiky: zajištění největšího možného přírůstku obyvatelstva, a to pokud možno nejlepších vlastností, při pokud možno malé úmrtnosti. Toto zabezpečení může se díti zmenšením úmrtnosti a zvýšením porodnosti. Prvnímu úkolu má čeliti celá hospodářská, sociální a zdravotní politika. Poukazuje dále na ohromnou úlohu, jakou má v tomto ohledu sociální pojištění, a podává doklady o zásluhách sociál. pojištění v oboru péče o zdraví lidu. Naznačuje jako cesty ke zvýšení porodnosti: Zvýšení vůle mít děti, politika hospodářská, bytová, daňová, zákonodárství dědičné, vyměření platu a mzdy podle počtu dětí. Podává příklady francouzské práce v tomto ohledu a podotýká, že tam zatím všechny snahy zvýšiti počet narození nevedly k cíli. Poukazuje na nutnost rozšíření činnosti sociálního pojištění ve službách populační politiky a podává náčrt návrhu na zavedení pojištění rodičství pro námezdné zaměstnance v Československé republice. Domnívá se, že tímto způsobem dá se čeliti nejenom kvantitativní, nýbrž i kvalitativní stránce problému. Zejména poukazuje na nutnost, aby z prostředků získaných pojištěním rodičství, byly zřízeny sňatkové poradny sociálně hygienické a eugenické. Žádá, aby otázkám populačním, zejména klesáním porodnosti v Československé republice, byla věnována náležitá pozornost a navrhuje, aby byla zřízena zvláštní komise z odborníků sociálního pojištění, národního hospodářství, finančnictví a eugeniky, která by měla za úkol přesně prozkoumati po stránce populační a eugenické současné zákony požitkové, všechny otázky možnosti regulace mzdy s ohledem na počet dětí, a také možnost zavedení pojištění rodičství v Československé republice a jež by případně vypracovala příslušný návrh.

V rozhovoru, který se rozvinul po přednášce, MUDr. Netušil ukázal, že úmrtnost u nás ještě nedostoupila — srovnáme-li s jinými zeměmi — nejnižšího stupně. Soudil také, že zatím není u nás dosud nebezpečí, že by číslo porodnosti kleslo pod cifru úmrtnosti a že by tedy u nás hrozil skutečný úbytek obyvatelstva. K tomu soudu dochází, když sleduje vývoj přirozené měny obyvatelstva u nás v 19. stol. Porodnost klesá teprve od let sedmdesátých, úmrtnost až od let osmdesátých. Ale od let sedmdesátých nastává také u nás obecné zvýšení životní míry a podstatné zlepšení hospodářských a sociálních poměrů. To odpovídá jeho mínění, že porodnost i úmrtnost závisí mimo jiné i na životní úrovni a na hospodářských poměrech. Soudí, že by se proto neosvědčil nepatrný příspěvek pro rodiny s více dětmi (jako na př. ve Francii jeden frank denně). A to i když nehledíme k tomu, že by bylo přece nemorální mít děti jenom jaksi na výdělek, k vůli příspěvku na ně. Proto zamítá rodičovské pojištění. Jedinou bezpečnou cestou v populační politice je, pozvednouti hospodářské poměry tak, aby odpovídaly hospodářské úrovni, na kterou si lidé zvykli. Proti tomu univ. prof. Dr. Procházka soudil, že o porodu nerozhodují pouze hospodářské poměry. Pokles porodnosti způsobují i příčiny mravní a těm je třeba bránit výchovou. Obecná morálka odklonila se i od názorů, fixovaných v zákonech. Tak na př. zákon prohlašuje za trestné vyhnání plodu. Ale kdo u nás ještě cítí shodně s tímto ustanovením trestního zákona? Zde je třeba snažit se o nápravu mravních názorů doby. Sociální pojišťování nemůže řešit populační otázku přímo. Ovšem nepřímou může tu působit zejména péčí o rodičky a děti, zlepšováním sociálních poměrů (na př. tím, že přispívá svými kapitály k zmenšování bytové nouze), snižováním mortality a pod. S ním souhlasil min. rada Dr. A. Boháč v tom, že otázka populační je především otázkou mravní. Připomíná, aniž by chtěl rozhodovati o její správnosti, teorii, která soudí.

že vzrůst blahobytu snižuje plodnost. Bylo-li by toto mínění správné, potom by ovšem nemohlo pomoci zlepšení hospodářského stavu. Bylo by třeba konkrétně zjistiti, jak se vlivy sociálního pojištění, příspěvky na děti a podobná opatření ve skutečnosti osvědčily? Jak ve Francii? Jak v Německu? Sám nevěří této cestě. Ostatně k podobným prostředkům se obyčejně sahá až když je pozdě. Ve Francii, zdá se, úbytek porodnosti se zastavil. Ba v roce 1925 ocitla se Anglie pod francouzskou úrovní. Náš stav v otázce populační neposuzuje optimisticky, zejména ne pro Čechy. Soudí však, že působí tu především vliv velkého města. I při tom však považuje za nejdůležitější otázku přelidnění. Dnes nemůžeme uživit přírůstek svého obyvatelstva. Jsme odkázáni na emigraci, pro niž nemáme cesty. Red. Málek na to uváděl, že sociální pojištění může snižovati úmrtnost, zejména dětskou. Vždyť v různých zemích je dětská úmrtnost různá: od 20% až do 50%. Rozhoduje tu péče o rodičku a kojence. V sociálním pojištění působí již tím, že chrání od strachu, že porod bude znamenat finanční katastrofu. Mimo to chrání rodičku i dítě od zdravotních úhon. Dnes, bohužel, objevují se tendence snížit v sociálním pojištění ochranu těhotných. Pokud jde o rodičovské pojištění, míní, že jím se má vyrovnávat značná berní nespravedlivost v moderních státech. Dnes většina státních příjmů plyne z nepřímých daní, spotřebních. Jimi je nepoměrně více zatížena rodina s mnoha dětmi. Přídavky na děti jsou tu potom korektivem daňové nespravedlnosti. O d b o r o v ý t a j e m n í k M i m r a uznává mravní důvody, jež rozhodují o porodnosti. Ale soudí, že i hospodářské poměry, zejména vliv bytové krise, nezaměstnanosti a podobné mají velký význam. Je třeba ovšem šířit mravní vzdělání a budit smysl pro rodinný život. Přimlouvá se, aby se Sociální ústav podle návrhu prof. Mafušenka podrobně věcí zabýval. Když ještě Dr. Janko upozornil na obtíže problému po stránce metodické (statistické) a Dr. Lippert uváděl, že v populační otázce padá na váhu hlavně moment náboženský, referent prof. M a f u š e n k o podrobně vyvracel přednesené námítky. Uznával, jak ostatně uvedl již v přednášce, že při populační otázce spolurozhoduje celá řada momentů, tedy také momenty mravní i náboženské. Ale i přes to hospodářské a sociální momenty jsou tu nejpůsobivější. Problém populační není věcí soukromou, nýbrž národní a sociální. K jeho řešení je třeba hledat všechny možné prostředky a mezi nimi i pojištění rodičovské. Posuzujeme-li jeho působnost ve Francii, musíme pamatovat, jak ji oslabil pokles francouzské valuty. Ostatně nastala-li v přirozené měně obyvatelstva ve Francii stabilita, kdož ví, nemá-li o to díl zásluhy i rodičovské pojištění? Pokud jde o přelidnění, zvýšení hospodářské úrovně umožnilo by jistě větší zalidnění; relativní přelidněnost přestane pak býti nebezpečná a nebude vykonávati tlaku na porodnost. Pokud jde o vliv sociálního pojištění, působí přece již tím, že udržuje zdraví pojištěnců, kteří jsou nebo mohou býti rodiči. A zdraví rodičů není pro potomstvo lhostejno se stránky eugenické. Po té skončil předsedající prof. M a c e k zajímavou schůzi, poděkoval referentovi a ujistil, že představenstvo Sociálního ústavu uváží podnět prof. Mafušenka, aby byla ustavena zvláštní komise, která by se zabývala danou otázkou, podnět to, který nepochybně se setká s ohlasem.

Z Masarykovy sociologické společnosti.

Masarykova sociologická společnost použila příležitosti a za zájezdu některých zástupců Leplay Housu do naší republiky z podnětu místokonsula Sedmíka a dra V. Škracha uspořádala spolu s II. třídou Sociálního ústavu Československé republiky, s geografickým ústavem a se sociologickým seminářem čes. university jednak výstavku prací (materiálu) uvedené společnosti, jednak přednášku jejich funkcionářů o snahách a práci Leplay Housu. Leplay House není letos u nás po prvé. Již v roce 1924 podnikl velkou